

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrlet 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 26. julija 1865.

Gospodarske stvari.

O preseljevanji Slovencev v ptuje dežele.

Iz konjiške okolice na Štaj. so 20. julija prejele „Novice“ sledeči dopis:

V enem zadnjih svojih listov ste, drage „Novice“ nasvetovale, naj bi se izseljevanja željni ljudje, ki nimajo doma kaj živeti, raji v Srbijo ali Banat preselili, namesti da mislijo na Ameriko. Sila kola lomi! Taka se nam tudi tukaj godi, danam družega skoro ne ostaja, ko zapustiti milo domovino, in si drugej domovja iskati, kjer bi se nam krvavi žuli saj s potrebnim živežem in oblačilom poplačali. Bog me! da ne žene nas hrepenenje po izselitvi, nemški „Auswanderungsfieber“, ampak sila, da ohranimo sebe in družine svoje. Al ni nas malo; polovica hribovskih prebivavcev je, kateri glada minjujejo, in stočejo pod bremenom dolgov in davkov. Bilo je preteklo leto tako slabo, da marsiktera družina zdaj ves božji teden ne je nič močnatega; kar je, je brez zabele, in raztrgana hodi, da si ne upa v cerkev, in nima živine, da bi gnoj delala: kako bo pa še za prihodnje, ko se nam še veliko slabeje kaže. Ozimine se ne bo še za seme našlo, in temu, kar smo zmladeti vsejali, ne dá suša rasti, vinogradi so osmojeni kot v pozni jeseni; za denar je pa taka stiska, da najstarejši ljudje take ne pomnijo. Gospodarji večidel brez hlapcev in dekel obdelujejo svoje kmetije, ker nimajo ne jesti ne plačila dati, torej ti (hlapci, dekle, dninarji) kradejo, ker le kaj dobiti morejo. Sila res kola lomi! Cerkev in šole tudi niso več napolnjene ko nekdanj, ker ljudje oblačila nimajo. Visoki vladi se moramo zahvaliti, da nam je živinsko sol dala tako cenó, ker drugač bi morali še to borno jedilo neslano zavžiti. Tako nam tedaj ne ostaja kar nič družega, kot se izseliti. Prosimo toraj častite „Novice“, naj nam svetujejo, kako in kam bi se izselili, da bi za nas boljše bilo? Ali bi ne bilo dobro, da bi gosp. dr. Kovača prosili, da bi nam naznanil v Srbii kraj najpripraviši, kjer bi se živeti dalo in bi bil tudi za kupčijo pripraven. Na vas „Novice“ zaupamo, da nam kažete resnico, in da nas ne bote zapeljale. Če nam pa izseljenja nikakor ne priporočate v taki stiski, nam pa kažite pot, po kateri bi se preteči lakoti, stiski in revščini oteli. Domovina nam je, se vé, da čez vse; al glad in siromaštvo je najhujše na svetu. Zaupamo, da nam bodo na to pismo „Novice“ odgovorile, ker bo prašanje to zanaprej morebiti važno postalo, in bo marsikdo nesreče obvarovan. J. S.

Odgovor vredništva. Teško nalogo ste nam dali. Zato Vam moramo odgovoriti ne le po svoji vednosti, temuč tudi po svoji vesti. Reč je važna in vredna resnega prevdarka.

Da se posamni ljudje ali cele soseske preseljujejo

iz dežele v deželo, bilo je že v starodavnih časih navadno in je še dan danes tako. Poglavni nagon k temu je to, da si preselniki želijo zljajšati svoje življenje in zboljšati stan, ali da iščejo novih selišč, ker tam, kjer so, jim celó več živeti ni mogoče. Vzroki pa, ki jih ženó k preselitvi, so ali taki, ki so le začasni in zopet minejo, ali pa so takošni, ki ostanejo in ne bodo nikoli drugačni. Utegnejo tedaj nadloge biti, ki jih pred nekterimi leti ni bilo in ktere morebiti čez leta zopet minejo, ali pa so takošne, iz katerih se človeku za vse njegove žive dni ni moč izkupati.

To je, kar je pred vsem treba pomisliti vsacemu, kdor misli na preselitev iz svoje domovine.

Da so res v več krajih naše domovine stiske današnje grozne in take, kakoršnih nikdar ni bilo, to vsak vidi, kdor ni slep in ni hudobnega srca, da pravi: „e, saj ni tako, kakor ljudje vpijejo.“ Tacega človeka bi radi peljali v kraje, ki jih popisujete Vi in katerih se tudi pri nas ne manjka, da bi s svojimi očmi videl, kakošna se godi nekterim ljudem. Tacemu človeku stavimo pred oči veliko število posestev, ktere so djali že na kant ali jih še devajo, — da ne govorimo še od taci, kterim se že nič več prodati nima. Poglejmo: od kod to?

Naravne prekucije časa, ki se po pravici štejejo v napredek sedanjega veka in morajo biti, so marsikteremu vzele kos kruhka, ki ga je poprej vžival, — tako železnica, tako v fabrikah mnogotere mašine, po katerih je mnogim odletel zaslužek. Tudi mnoge prenarredbe, ki jih je vpeljala vlada sedanja leta, kakor svobodna obrtnija, loži vhod ptujega blaga v našo državo, so na škodo mnogim. Pritisnile so slabe letine poredoma, zraven pa so se davki kviško gnali, da je nastopil čas, o katerem je grof A. Auersperg v državnem zboru rekel, da se ljudem po eksekucijni poti nič več vzeti ne more, ker nič več nimajo. Vrh tega pa tudi tega zamolčati ne smemo, da so naši ljudje vkljub vsemu glasnemu klicu sedanjega časa in ki ga ženó „Novice“ že 20 let, prezrli neprenehano vrtenje tistega koleasa, ktero vsacega stare, kdor se mu zoprstavi, — to je, ostajali so preradi v vseh rečeh pri svojem starem kopitu, češ, „moj oče je tako delal in je izhajal, delam tedaj tudi jez tako.“ Tudi moramo reči, da mnogi naši ljudje so prepotratno živeli v obleki in pijači, čeravno ne križamo vsacega, kdor kdaj kak poliček vina preveč izpije; saj je to včasih edin pomoček, da za trenutek pozabi svojih rev in nadlog.

Glejte, vse to skupaj je naredilo, da so sedanji časi tako žalostni. Iz tega se pa tudi brž vidi, da še po vsem ni zginilo upanje, da utegne vendar čez ena leta zopet boljše biti, ako prebijemo le sedanji čas. Država mora svoje gospodarstvo tako uravnati, da veliko zmanjša svoje stroške, ker nima zlatih rud, s kterimi bi jih plačevala, ampak plačujejo jih ljudstva. To mora biti, da

novo ministerstvo vse žile napnè, da se odpravijo neizmerni stroški in po njih nestrpljivi davki. Presvitli cesar sami so s tem začeli, da so ukazali, naj se odpusti vojakov. Treba bo armado vojaško in armado uradnikov zeló zmanjšati, da se znebi država stroškov; treba pa bo še po družih potih skrbeti za varčno državno gospodarstvo, ktero je zdaj v tako napačno pot zlezlo, da na priliko celó „priklado za vojsko“ še pobira, čeravno že od 1859. leta vojske nimamo! Ako pridejo davki nazaj na staro mero, — ako pridejo bolje letine, — ako napredujemo mi sami, kolikor moč, v kmetijstvu in obrtnijstvu, da si poiščemo novih dohodkov, vrnili se bojo zopet bolji časi.

Prevdarjali smo to zato bolj na obširno, da vse tiste, kateri se mislijo preseliti iz svoje domovine, opomnimo: naj resno prevdarijo svoje okoliščine. ali jim je mogoče še strpeti domá kaka leta ali ne? To naj pred vsem prevdari vsak, da — ako se preseli v ptujo deželo — ne pride iz dežja pod kap. Ako bi bil drugod tak raj, kakor ga nekteri popisujejo, ne bilo bi toliko resnega prevdarka treba; kar rekli bi tudi mi: le na pot! Al sreča ni vsakemu tako mila kakor je nekteremu; eden jo dobro zadene, deset jih joče. Dobro se spominjamo, da je pred malo leti mnogo Tiroljcev in Čehov se prav revnih vrnilo domú iz Amerike, kamor so se malo let pred polni zaupanja podali. Pomislimo tudi to, koliko Nemcev je že v naše dežele se preselilo, mislé, da tukaj bojo v malo letih bogatini, — al čez 3, 4 leta so drugače govorili — s praznim žepom.

Kdor tedaj misli svojo domovino zapustiti, naj, kakor smo rekli, pred vsem se sam resno izpraša: ali si ne more domá nikakor več pomagati? in drugič, da vé, kam gré? Res, da sila kola lomi; al vendar svoj dom zapustiti, naj je celó zadnja pomoč, kadar že celó nobene druge ni!

Vprašate nas: ali bi bilo bolje na Ogrsko v Banat ali v knežijo srbsko.

Kako je s preselitvijo na Ogrsko, o tem Vam moremo že danes vse za gotovo povedati; kako pa je s Srbijo, o tem bomo prosili našega rojaka dr. Kovača, da nam prav na drobno pa vestno pové, kako bi ondi bilo z naselitvijo.

Kar se tiče preseljevanja na Ogrsko, Hrvaško, Slavonsko, srbsko vojvodino s temeškim Banatom in Erdeljo, je oklicala cesarska vlada 23. decembra 1858. leta naselno postavo (Colonisationsgesetz), v kateri je v 17. §. odločila polajšave novim kmetijskim naselnikom v omenjenih deželah in pogodbe, pod katerimi se polajšave zadobó. Te polajšave zadevajo: ali kadar se preseli toliko ljudi, da napravijo celo novo sosesko, ali kadar se preselijo le posamesni. Pred vsem moramo opomniti, da v tej postavi ni skrbjeno za take, kateri nimajo nič družega premoženja kakor le delavne roke. Najmanj je to, da, kdor se preseli v omenjene dežele, si saj 8 oralov zemlje kupiti more. Brez stroškov za pot tje, za zidanje hiše in poslopij in druge reči mora preselnik saj še 500 gld. gotovine imeti, da si kupi zemljišče. Z obdelovanjem svojega zemljišča bo imel gospodar s svojo družino toliko opravila, da ne bo mogel v delo hoditi na velike grajščine, da si kaj še povrh prisluži. Ako se jih toliko preseli, da naredé novo sosesko, je še ta pogodba, da morajo naselniki tistega naroda (magjarskega, slovanskega, nemškega, rumunskega) in tiste vere (katoliške, protestantiške itd.) biti, ki je v tistem kraju, v kterege se vselijo. Taka nova soseska mora najmanj imeti 1000 oralov svojega zemljišča in hiš se mora napraviti najmanj za 50 družin. Taki naselniki cele soseske so za 6 let prosti zemljiščinega davka in njegovih priklad, za 15 let pa hišnega davka in vseh

družih davkov od dohodka, pridobitka, in tudi 15 let nima dolžnosti delati na cestah in pri vodah zunaj svoje soseske. Drugi bolj posamni naselniki, ki si kupijo 8 oralov zemlje, so zemljiščinega davka prosti le 3 leta, družih davkov le 6 let.

To so poglavitne reči te postave, ktera naselnikom odpira pot na Ogrsko in ž njo združene dežele. Ne vemo, ali bojo koga vabile doli? In v teh deželah je velik razloček zemljišč. Res je, da so v obče zeló rodovitne, in da umna glava in pridna roka si pomagati more; al kdo vam bo pokazal: kje je dobro, kje ne? Kraji med Donavo in Tiso so deloma peščeni in manj rodovitni, deloma pa tudi zeló rodovitni in malo obljudeni; — Banat in južni podonavski kraji in bolj hribovski kraj unstran Tise med reko Körös in Mároš, proti Erdelji — to je zemlja za naselitev najbolj hvale vredna. Al ni tako povsod. Pred nekimi leti se je 80 družin hanoveranskih preselilo v županijo (komitat) Szabolcs v okolici debrečinski. Mnogo teh naselnikov je v nezdravem kraju konec vzelo, drugi pa so zagospodarili, ker jim zemlja ni toliko donašala, kakor so mislili, čeravno so oral kupili po 60 gld. Tako so se oslepili ti preselniki, ker se niso pred dohodom obrnili na kakega izvedenega človeka, da bi jim bil razložil, kako in kaj. Drugi Nemci so bolj pametno storili, ker so izmed sebe poslali človeka na ogled, da jim je, vrnivši se, razodel vse na drobno. Nemci od nekdej najbolj silijo tudi v te kraje, deloma za to, ker jih domača zemlja ne redí, nekteri pa tudi zato, da širijo in silijo svoj rod po svetu. Knjiga „Unsere Zeit. Jahrbuch zum Conversationslexicon III. B.“ to očitno trdi, rekoč na 194. strani: „Ogrska, dežela prihodnosti, je tudi zvezda Nemčii; Nemci so poklicani, da le-sem skladajo nemško kupčijo, nemško obrtnijo, nemško kulturo. Velika Nemčija bo tako se tudi trdno vstopila v jutrove dežele.“ Nemčija po takih očitnih glasih hoče izveličati ves božji svet — za gospodarstvo svoje, za žep svoj!

Toliko za danes o preselitvah sploh in o preselitvi na Ogrsko itd. Kadar nam odgovori na vprašanje naše g. dr. Kovač, podamo Vam tudi, kar bo on o Srbii pisal.

Živinoreja v našem cesarstvu.

Stan živinoreje v Avstrii se zvé najbolj iz tega, koliko se ptuje živine, kož, rogov itd. v naše cesarstvo vpelje in koliko v ptuje dežele iz našega cesarstva izpelje.

1863. leta je bilo vse to v denarjih cenjeno tako-le:

	vvožnja	izvožnja	razloček
živine na	14,551.200	8,099.200	6,452.000 gold.
živinskih pridel-			
kov na	9,606.800	6,525.600	3,081.200 „
skupaj	24,158.000	14,624.800	9,533.200 „

Po takem pošilja avstrijska država, ki meri 12.000 kvadr. milj, šteje 37 milijonov prebivavcev in je prav za prav poljedelska država, 9 milijonov in pol goldinarjev v srebru za živino v tuje kraje! Ni čuda tedaj, da taka država — akoravno ima rodoviten svet in za vse pridelke pristojno podnebje, od leta do leta v kmetijskem oziru bolj hira in se v uboštvo pogrezuje. Francozko, z Avstrijo enako velika država, izdaja za povzdigo poljedelstva vsako leto okoli 2 milijona frankov; v prevdarku stroškov države avstrijske za leto 1865 in 1866 pa še toliko krajcarjev ne zapazimo!

Gospodarska skušnja.

* Koliko oljnate preše k mleku pripomorejo. Iz skušinj, če se kravam lanénih, ogršičnih in